

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Reintje De Vos

Hendrik <Van Alkmaar>

Haarlem, 1826

Voorrede van Hendrik van Alkmaar.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62132)

VOORREDE

VAN

HENDRIK VAN ALKMAAR.

Voor den tijd der geboorte van CHRISTUS vindt men reeds dat er wijze mannen zijn geweest, die boven alles de kunst en de wetenschappen lief hadden, en die men derhalve Philosophi noemde, hetwelk in onze taal zoo veel zegt, als: Liefhebbers der wijsheid en der kunsten.

Men noemde eenige hunner Poëten, dat is: ver dichters en bijeenbrengers van Geschiedenissen, of van spreuken of fabelen. Eenigen van dezen leerden den volke deugd en wijsheid en gaven hunne leer eenvoudig, in boeken en geschriften. Andere zijn er geweest, die hunne lessen hebben nagelaten in verzen en spreuken of in fabelen, op dat men die lessen en hun werk beter zou bevatten en behouden. Onder deze is er één geweest,

A 2

die-

der mijnschen geschreven heft eijne hijstorijsche unde fabele van Reijnken deme Fosse, de seer ghenoechlik is to lesen un to horen, un is ook vul van wijsheit un guder exempel un lere. Desfes sulven Poëten lere to lesen, un nicht to verstaen, en brochte neen nutte este vromen.

§ II. *Hirymme dat men om moghe lesen unde ock verstaen, Ick HINREK VAN ALCKMER, scholemester un tuchtlerer des eddelen dogentliken Vorsten un Heren, Hertogen van Lotrijngen, umme bede wijllen mijnes gnedijghen heren, hebbe dyt yeghenwerdijge bök uih Walscher und Franszösescher sprake ghesocht un ummeghesäth in dudesche sprake to to dem love un to der ere Godes, un to heijlsamer lere der de hirijnne lesen.*

DE ANDERDE VORREDE.

§ I. *Up dat eijn ijslijk leser deses bökes van REYNKEN DEME FOSSE wol moghe verstaen, so is to merken, dat der mijnschen staate is ghedelet an veer staate.*

§ II.

die tot nut en ter onderwijzinge der menschen, geschreven heeft eene Historie of fabel van REINTJE DE VOS, welke zeer vermakelijk is om te lezen en te hooren, en tevens vol van wijsheid en voorbeelden ten goede tot leering. De lesfen van dezen Dichter te lezen en niet te verstaan, zou geen nut of voordeel aanbrengen.

Op dat men dit boek zoo wel verstaan als lezen moge, heb ik HENDRIK VAN ALKMAAR, onderwijzer en zedevoogd van den edelen en deugdzamen Vorst, den Hertog van Lotharingen, om des bedes wil van mijnen genadigen Heer, dit tegenwoordig boek uit de Waalsche en Fransche talen bijeengezocht en in de Duitsche taal overgezet tot lof en eere Godes, en tot eene heilzame leeringe van hun, die hierin lezen.

DE TWEEDE VOORREDE.

Op dat elke lezer dit boek van REINTJE DE VOS wel moge verstaan, zoo is het op te merken, dat de staat of de maatschappij der menschen zich laat verdeelen in vier standen.

§ II. De eerste is de staat van de arbeiders, de sijk neren öres swaren arbeides, un bruken erer kunst mijs arbeijde, alse bure, amptlude, un andere, de öre neringe un vö-dijnghe also werven. Wente God almechtigh uns in den staat heft ghesath, un heft uns heten arbeijden, un so unse broed wijnnen, in der tijd, do Adam, unser aller vader, overtrad dat gheboth, do God to öme sprak manckt anderen worden alsus: Indeme swete dijnes anghesijchtes schaltu eten dijn broet, dat is, du schalt di gheueren mijs arbeijde. Un bij dessem staate so ghelickent de meester in dessem Boeke de arbeijdenen deren, alse perde, mulen, esels, osen, un dergheliken.

§ III. Uth dessem ersten staate van arbeide sijn ghesproten noch dre staate. De eerste van den dree is borgerije, un koplude, un alle de sijk erneren mijs ummeslach un leven van deme ghewijnne. Bij desfen ghelickent de meester de deren, de de leven van deme ghewunnen ghude, dat se wijnnen un sammelen, alse eyn deel in de erde, eyn deel in de boeme, eyn deel in de steynrijtzen, darin se sammelen, dar se af leven; eyn deel korn, arfete, bonen un ander goed; eyn deel nöthe, eckeren, appel unde ander vrucht
al-

De eerste, is de stand der arbeiders, die zich voeden, of van den zwaren arbeid alleen, of van den arbeid met kunst aangewend, met name: de boeren, ambtlieden en anderen. Want God Almachtig heeft ons in dezen stand geplaatst, en heeft ons gelast te arbeiden, om de kost te winnen, ten tijde dat ADAM, onzer aller Vader, het gebod overtrad. God sprak toen onder anderen als volgt: In het zweet uwes aangezichts zult Gij uw brood eten; dat is: Gij zult werken om de kost. Bij dezen stand vergelijkt de Meester in dit boek de arbeidende dieren; paarden, muilen, ezels, osfen en dergelijke.

Uit dezen eersten stand van arbeiders zijn nog drie andere standen gesproken. De eerste van deze drie, is die der Burgerij, der Kooplieden, en van allen, die zich ophouden met omslag (handel) en leven van het gewin. Bij dezen vergelijkt de meester de dieren, die leven van het goed, hetwelk zij winnen en verzamelen, en gedeeltelijk onder den grond, of op boomen of in steenrotfen bewaren, t. w.: koorn, erwten, boonen en andere vruchten, ook nooten, eikels, appelen en dergelijke vruchten, met name de hazen, de

alse de hasen, dat ekerken, kanijen, de
froijen, de so westwart werden ghenomet,
unde andere derghelijken.

§ IV. De ander staat gesproken uth deme
ersten, dat is de staat de de leven van des-
sem twee ersten staten un sijnt de gheijstlij-
ken. Desfen ghelikent desse meijster bij de-
me Grevijnghe, de ok in etliken landen wert
gheheten de das. Men van desfeme staate
en sprickt he nicht vele, doch straffet he se
mijt vordeckeden wörden umme twey funde,
alse umme de ghijricheyt, un unkeuscheijt, so
hir na op etliken steden werd gheroret.

§ V. De drijdde Staat, de uth deme staa-
te der arbeijder is ghesproken, un is de ver-
de un leste staat, dat sijnt de Vorsten un he-
ren der werlt, de sijk eddel holden. Desse
voeden sijk ok uth den twee ersten staaten.
Desse ghelikent de meijster desfes bokes bij
deme wolve, un bij deme bären, bij deme
losse, un luperden, den grijpen. So sijn etlij-
ke heren, de de mijnre sijn in grade dan
alse de groetmechtighen Vorsten, alse baurehe-
ren un derghelijken. Un desse ghelijkent de
meijster bij deme Fosse, bij der apen, bij
deme hunde, un derghelijken. Un öre bijstan-
ders unde deners, rutere unde schijtknechte,
des-

eekhoorn , konijnen , fretten , zoo als wij ze hier in het westen noemen , en dergelijke .

De tweede van deze uit den eersten gesprotenen standen te weten , de stand die geheel van de twee vorige leeft , is de Geestelijkheid . Deze vergelijkt hij bij de das . Van dezen stand zegt hij niet veel , doch hij bestraft ze wel eens met bedekte woorden om twee zonden : de gierigheid of de heerschzucht en de onkuisheid , zoo als hier na op verscheidene plaatsen voorkomt .

De derde stand , die ook uit den stand der arbeiders gekomen is , en nu de vierde en laatste uitmaakt , is die van de Vorsten en Heeren , die zich als edel beschouwen . Deze voeden zich ook alleen uit en door de twee eersten . De meester van het boek vergelijkt hen bij de wolven , beeren , jakhalsen , luipaarden , de roofdieren .

Ook zijn er eenige Heeren , die minder in rang zijn , dan die Grootmagtige ; de bannerheeren namelijk en dergelijke ; deze vergelijkt hij bij de vossen , apen , honden en meer ; hunne helpers en dienaars , de ruitery en het voetvolk , vergelijkt hij bij de kleine bijtende

desse ghelikent he bij den kleijnen bijtenden deren, alse bij der maerten, hermelken, wesfelken, ekerken, un derghelijken.

§ VI. Desse lerer bewijset ok in deme ersten böke, dat ijd van nöden is, dat dar sij eyn hovet, eyn here, de boven alle desse state der lüde de macht de herschoppije hebbe, un alle de staten der mijschen under sijk holden mag in rechte unde in vrede. Un desfen Oversten heren este konnijnck lijktent he bij deme lauwen. He bewijset ook, dat men nemande overvallen schal buten recht mijt macht este anderer losheijt, un dat men den mijsdadijgen, de beröchtet is, nochtant schal to wörden stehen, un öm eschen, dat he sijk verantwerde, up dat men sijne schult este unschuld des to bätth möge proven. Ok bewijset desse meijster este desse Poëte: wo de Vorsten vaken werden verleijdet van den logeneren uth dem weghe der rechtferdijcheijt. Ok bewijset he, dat mannich sijk sulven bedrucht, de dar na is, grote leene un provene te vorkrijgen bij den heren un sijne ghijrijcheijt nenen vortganck hebben kan. He bewijset ook, dat dem Vorsten un heren vele nutter is, to hebben den wijsen in öreme rade, dan den ghijrijgen. Wente neijnes Vorsten höf este staat sunder wijsheit un klöck-

dieren, de marter, de hermelijn, de wezel, de eekhoorn, en andere.

De leeraar bewijst ook in het eerste boek, hoe het noodig is, dat er een heer een hoofd, aanwezig zij, hetwelk verheven, boven de andere standen, de magt der heerschappij heeft, op dat hij alle standen der menschen onder zijn gebied mag houden naar regten en in vrede. Deze Overste Heer, en Koning vergelijkt hij bij den Leeuw. Hij bewijst dat men niemand overvallen zal buiten regt of met magt of list en dat men den misdadigen, die beschuldigd is zal te worde staan, en indagen ten einde hij zich verantwoorde, opdat men dan zijne schuld of onschuld des te beter zal kunnen beproeven.

De Meester, of de Dichter, bewijst tevens, hoe de Vorsten, dikwijls van den weg der regtvaardigheid worden afgeleid, door de leugenaars; verder, hoe velen zich zelven bedriegen, die groote leenen en prebenden van den Vorst zoeken te bekomen, zoo dat zij in hunne begeerten niet kunnen slagen; en eindelijk, dat het voor de Vorsten en Heeren meer dienstig is een wijzen man in hunnen Raad te zien, dan een gierigen, want geen Staat of het Hof van eenen Vorst kan zonder wijs-

wijs-

klöckheit stände mach blijven lange in eren.

§ VII. *Alsus is dijt bock van eijneme Vorsten un sijname Hove. Ok is ijd van deme state der ghemenen sijmpelen, un is ok van den logenern un bedregers, de mijs losheit mannijsen schenden, so hijr na wert ghesecht van deme sneijdijsen lijstigen Fosse, de mannijsen schendede un to plasse brachte, un denne noch mijs sijner loggen un valscheit bij machte bleff.*

Welkere wörde men horen un lesen mag, men den sijn der wörde, wat de lerer mede menet, schal men merken un beholden, dar licht de wijsheit in.

Dit is de menijng des meijsters, de dijt bock beghijnt in solken wörden, so hier na volget.

wijsheid en kloekheid staande of lang in eere blijven.

Alzoo geldt dit boek van den Vorst en zijn Hof. Het spreekt tevens van de eenvoudigen in het gemeene leven; en het doet ook de leugenaars en bedriegers kennen, die velen door hunne boosheid nadeel aanbrengen, zoo als hier na vooral bewezen wordt, door het bedrijf van den snedigen listigen Vos, die velen in het verderf bragt en echter door leugenen en valscheid bij magte bleef.

Deze woorden mag men leeren en hooren, maar de zin der woorden, en wat de leeraar daar mede bedoelt, dat moet men opmerken en bewaren, want daar ligt de wijsheid in.

Dit zij genoeg van het oogmerk van den meester, die dit boek begint als volgt:

